

VASTUSED 8. KLASSILE

1. Vasta kaardi põhjal järgmistele küsimustele.

a) Kuidas nimetatakse kaardil kujutatud piirkonda? *Arktika*

1 p

b) Mis ilmakaarde näitavad kaardil olevad nooled?

1) lõuna 2) ida 3) lääts

1 p

NB! Kui kõik kolm ilmakaart on õiged, saab õpilane 1 punkti. Kaks õiget vastust = 0,5 punkti.

c) Märki kaardil X-ga põhjapoolus.

1 p

Meridiaanide kokkusaamispunkt.

d) Viiruta kaardil ala, kus esinevad polaaröö ja polaarpäev. Viirutada polaarjoonega piiritletud ala.

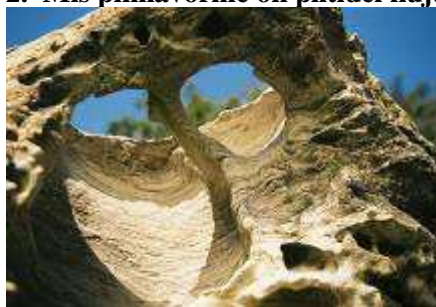
1 p

e) Täna on 15.11. Kas praegu on põhjapoolusel polaarpäev või polaaröö? *polaaröö*

Põhjenda. Kuna maakera telg on kaldu ja põhjapoolus on alati suunatud Põhjanaanale, siis on praegu Pääke seniidis lõunapoolkeral ja Maa kumeruse tõttu põhjapolaaraladele praegu päikesekiirgus ei ulatu jne.

2 p

2. Mis pinnavorme on pildidel kujutatud? Kirjuta pinnavormi nimi ning selgita kujunemist.

Pinnavorm: *Tuulekalju (lugeda õigeks ka seenkalju) - 0,5p*

4p

Teke: *Kuiva kliimaga aladel kulutab tuul kaasaskantava kerge ja lahtise kivimaterjaliga kivimeid. Rohkem kuluvad nõrgemad kivimid. Soodustavaks teguriks on avatud maastik, kus on tuule kiirus ja materjali edasi kandev jõud suurem.*Välja toodud tuule mõju – 0,5p, iga selgitatud eeldus – 1p.

Punkti võib anda ka füüsilise murenemise ja tegurite selgituse eest.

Pinnavorm: *Jäänukvulkaan / kuraditorn / kuradi vileid jt vastused, mis viitavad kulunud ja kustunud vulkaani koonusele – 0,5p*Teke: *Välisjõud (murenemine / t^o-kõikumine, vesi, tuul) on kulutanud ja ära kandnud nõrgemad kivimid, alles on jäänud tugevamatest basaltsetest kivimitest koosnev endise vulkaani tuumik.*

Basaldi nimetamine – 0,5p, välisjõudude mõju selgitamine á 1p

3. Põhja-Jäämeres on jää keskmine paksus 1–3 m, Antarktise vetes 1–2 m. Mis on sellise erinevuse põhjusteks?

2p

1) *Põhja-Jäämere veed paiknevad ümber pooluse, Antarktise veed väiksematel laiustel*2) *Põhja-Jäämeri on madalam kui Antarktise ümbruses paiknevad ookeanid*3) *Põhja-Jäämeri on magedaveelisem, sinna suubub palju magedaveelisi jõgesid*4) *Põhja-Jäämeri on suletum avaookeanide suhtes ja rahulikum, väiksemad tuuled/tormid ja vee liikumine. Antarktise rannikuveed on avaookean, kus on tugevamad hoovused, tormid, mis jäätumist takistavad*

Ühe teguri selgitus – 1p

4. Koosta teejuhatus Mäe talust Järve tallu, milles kasuta vähemalt kahel korral viiteid ilmakaartele, vahemaadele ja pinnamoole.

5p

Iga õigesti nimetatud ilmakaar, vahemaa ja viide pinnamoole – á 0,5p, kokku 3p

Tähista X-ga piirkond, kus on tõenäoliselt kõige suurem erosiooni oht – *Tuhkrumäe idanõlv* – 0,5pHorisontaalide löikevahe on kaardil *10m* – 0,5pHiimägi asub Saluoja *paremal* kaldal – 0,5pTuhkrumäe suhteline kõrgus kagunõlval on *20-30m* – 0,5p

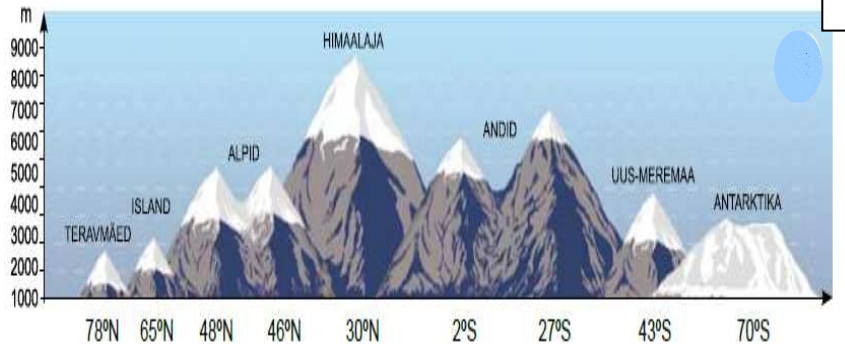
5. Selgita, mis seaduspärasust on joonisel kujutatud ja mis on selle põhjuseks:

Mida suurem kaugus ekvaatorist ja madalam temperatuur on jalamil, seda madalamal asub lumepiir. (või vastupidi)

Lumepiiri kõrguse nimetamine – 1p

Seos laiuskraadi ja jalamil oleva t°-i vahel – 1p

Kui nimetatud vaid üks näitaja – 0,5p

2p

6. Milises asendis on Päike suvisel pööripäeva keskpäeval järgmistes kohtades? Põhjenda.

6p

- a) Masqat - pea kohal, sest koht asub põhjapöörijoonel, kus suvisel pööripäeval on Päike seniidis. (selgitus, kus ilmneb seos põhjapöörijoone ja seniidi tähenduse vahel)
- b) Rothera - silmapiiri taga / pole näha, sest koht asub lõunakülmvöötmes, kus on siis polaaröö. (või muu samasisuline selgitus, kus on ära nimetatud polaaröö)
- b) Rockhampton – põhja ilmakaares, sest koht asub lõunapoolkeral / ekvaatorist lõunas ja Päike asub põhjapoolkera kohal vms
Päikese õige asend – 1p, selgitus – 1p

7. Maailma põhjapoolseim pingviinide koloonia elutseb Vaikses ookeanis ekvaatoril paiknevas saarestikus. Samuti elutsevad need Antarktisele iseloomulikud linnud Aafrikas lõunapöörijoone ümbruses Namibi kõrbe rannikul.

Nimeta saarestik: Galapagose saared – 1p

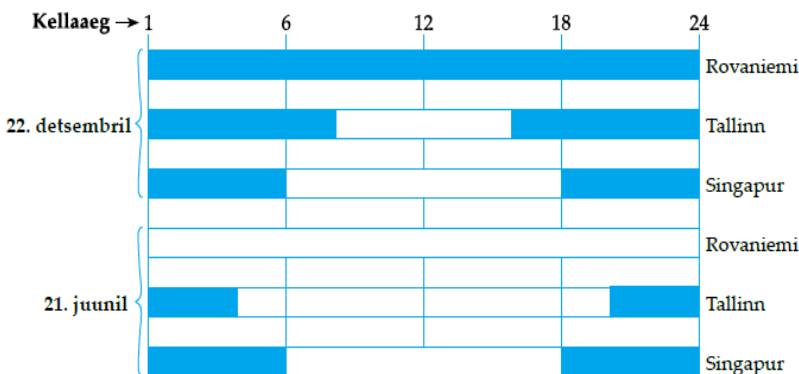
2p

Külm Peruu ja Benguela hoovus kannavad nendele aladele Antarktise vetest külmad veemassid – 1p

8. Mis ilmakaarde ja mis asimuudil liigud

4p

- 1) Kirdeneemelt Ellesmere'i saarele: läände, 270°
- 2) Tšuktsi merest Beringi merre: lõunasse, 180°

9. Sõnasta joonise pealkiri:

2p

Öö ja päeva pikkus – 1p

Suvisel ja talvisel pööripäeval – 0,5p

Erinevatel laiuskraadidel / soojusvöötmetes jms – 0,5p

Täispunktid saab, kui on mõlemad vääted nimetatud

10. Kus kehtivad samaaegselt kõikide ajavööndite kellaajad?

Poolustel

1p

11. Mis on Eesti ja Islandi maakoore erinevusteks?

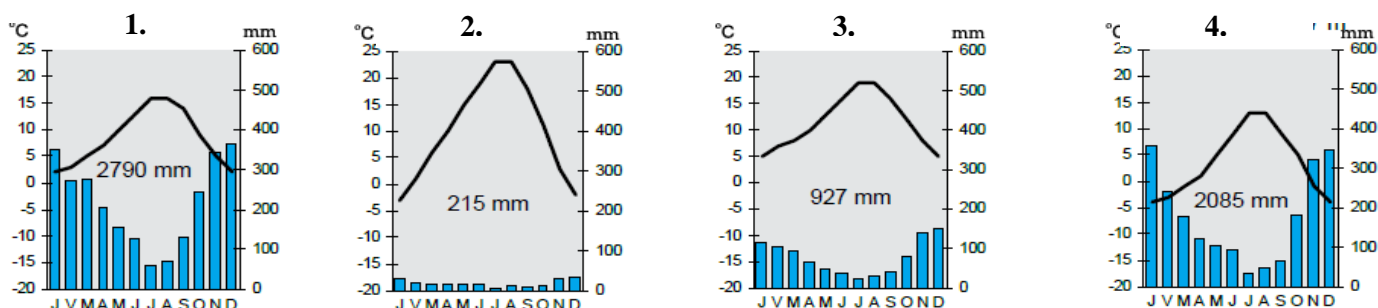
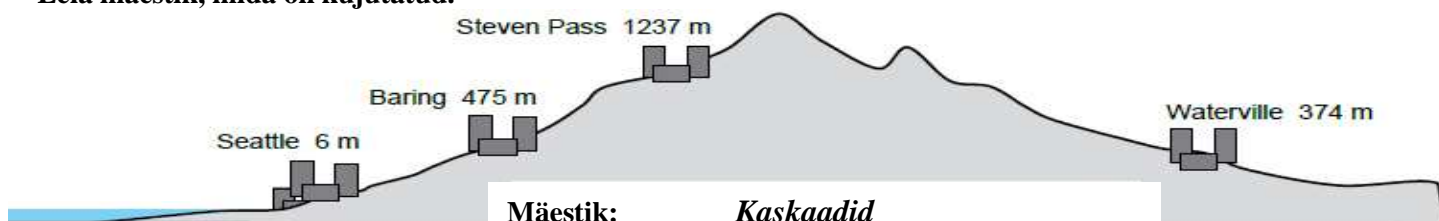
4p

- 1) Eesti asub mandrilisel, Island ookeanilisel maakoorel
- 2) Eesti maakoore on paksem, Islandi maakoore õhem
- 3) Eesti maakoore on vanem, Islandi maakoore noorem
- 4) Eesti asub platvormil, Island tektooniliselt aktiivsel maakoorel
- 5) Eesti maakoores on peamisteks kivimiteks settekivimid ja graniit, Islandil basalt
- 6) Eestis on paks settekiht, Islandil puudub või on õhuke
- 7) Eestis toimuvad aeglased kõikumised, Islandil maavärinad jne
- 8) ...

12. Vii kokku kliimadiagrammid õige kohaga joonisel. Kirjuta koha nime järgi vastava kliimadiagrammi number.

7p

Leia mäestik, mida on kujutatud.

Seattle

- 1) **Seattle nr.3** asub ookeani rannikul, kus õhk on niiskem, seepärast rohkem sademeid kui teisel pool mäestikku / mereline kliima – soojem talv, jahedam suvi kui teisel pool mäestikku jms, kõrged temperatuurid-madal.
- 2) **Baring nr 1-** asend tuulepealsel nõlval, kus ookeanilt tulev niiske õhk tõustes jahtub, veeaur kondenseerub ja põhjustab rohkeid sademeid jms
- 3) **Steven Pass nr.4** asub kõige kõrgemal, seepärast on siin madalaimad temperatuurid / vähem sademeid kui Baringis, sest kõrgemal sisaldab õhk vähem niiskust jms
- 4) **Waterville nr.2** –tuulealusel nõlval kõige vähem sademeid, sest laskuv soojenev õhk sademete teket ei soodusta / mäestik takistab niiskete õhumasside jõudmist sisemaale / kuiv õhk soojeneb suvel kõige rohkem jms

Õige koha valik – á 0,5p; korrektne selgitus – á 1p

Punkti saab, kui on välja toodud erineva sisuga aspektid ja sõnastatud mõlemapoolne erinevus

13. Moodusta toodud loetelust omavahel seotud paarid. Üks mõiste on üleliigne.

Mussoon, fjord, luide, liustik, maasäär, alamik, fossiil, passaat, rift, üleujutus, lubjakivi, kuum täpp, polder.

Leia igale paarile loetelust sobiv riik, millele leitud mõistete paar on iseloomulik. Üks riik on üleliigne.

6p

Poola, Kanada, Brasiilia, Hiina, Island, Eesti, Holland.

Mõistepaarid	Riik
Mussoon, üleujutus	Hiina
Fjord, liustik	Kanada
Luide, maasäär	Poola
Alamik, polder	Holland
Fossiil, lubjakivi	Eesti
Rift, kuum täpp	Island

Õige mõistepaar ja riik – 1p. Üks valik kolmest vale – 0,5p.

Kui on moodustatud mõistete paar alamik – üleujutus ja riik Holland on õige, siis 0.5p

14. Otsusta, kas väide on tõene või väär. Tähista õige väide ruudus X-ga. Paranda vale väide õigeks.

1) Alaska kuulus Venemaale kuni 1914. aastani.	<i>Aastani 1867</i>	☐	5p
2) Sorbid elavad Serbias.	<i>Saksamaal</i>	☐	
3) Kalimantan saar kuulub kolmele riigile.		☒	
4) OPEC-i peakorter asub Viinis.		☒	
5) Euroopa sademeterikkaim paik asub Alpides.	<i>Dinaari mäestik (Crkvices)</i>	☐	

15. Selgita, mis positiivsed ja negatiivsed mõjud kaasnevad Norra asendi ja riigi kujuga.

Nimeta näitaja ja konkreetne mõju mingile valdkonnale.

Positiivne:

Konkreetne näitaja ja selle mõju selgitus või näide – á 1p

Negatiivne:

Mis riik maailmas on veel sarnase asendi ja kujuga? *Tšiili – 1p*

Mis on nende kahe riigi kliimas oluliselt erinevat ja miks?

Tšiilis esineb rannikul kuiva kõrbelise kliimaga piirkond, sest rannikult möödub külm Peruu hoovus. Norra rannikul on mereline niiske kliima, sest rannikult möödub soe Põhja-Atlandi hoovus jms – 1p

16. Mis riike tähistavad järgmised sünonüümid?

Galliamaa - *Prantsusmaa*

Albionimaa - *Suurbritannia*

Madalmaad - *Holland (vene keeleses töös vastupidi)*

Vahtralehemaa - *Kanada*

Saapamaa - *Itaalia*

Trollidemaa - *Norra*

á – 0,5p

KOKKU: 65 punkti